

Sygn.akt III AUa 47/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Sławomir Bagiński

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 września 2017 r. w B.

sprawy z odwołania J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji wnioskodawcy J. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 października 2016 r. sygn. akt IV U 1421/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję;

II. przekazuje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w

O. jako nowe żądanie wniosek J. S. zawarty w apelacji z dnia 9 grudnia 2015 (k.29-31) o przyznanie prawa do emerytury pomostowej.

Sygn. akt III AUa 47/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 sierpnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U.2015.965. ze zm.), odmówił J. S. prawa do emerytury pomostowej albowiem gdyż

- nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wynoszącego co najmniej 15 lat,

- po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy;

- nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą.

ZUS wskazał, że do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych został przyjęty okres zatrudnienia od 2 maja 1979 r. do 31 sierpnia 1993 r. w wymiarze 14 lat i 4 miesięcy. Do stażu został uwzględniony okres urlopu wychowawczego od 1 września 1993 r. do 31 października 1994 r. Jednocześnie organ rentowy nie zaliczył do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu pracy od 23 maja 2016 r. do 31 maja 2016 r. w Zakładzie (...), gdyż z przedłożonych dowodów nie wynika, by wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych każdego dnia w pełnym wymiarze czasu pracy.

Od powyższej decyzji J. S. wniósł odwołanie zarzucając:

1. naruszenie art. 6,7,8,9,77,80 k.p.a. przez działanie organu wbrew przepisom, niestanie na straży praworządności - nie budząc przez to zaufania strony do organów państwa, niezebranie w sposób wyczerpujący materiału dowodowego, a także dokonanie wybiórczej jego oceny poprzez bezzasadne uznanie, że odwołujący się nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach oraz że po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach;
2. naruszenie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych przez jego błędną wykładnię.

Wskazując na powyższe odwołujący się wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie mu emerytury pomostowej oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Decyzją z dnia 26 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. ponownie odmówił skarżącemu prawa do emerytury pomostowej. Jak wskazał w uzasadnieniu decyzji- po wyjaśnieniu rozbieżności co do okresu przebywania na urlopie wychowawczym - ostatecznie uznał, że wnioskodawca legitymuje się okresem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze ponad 15 lat. Jednocześnie organ rentowy podtrzymał swoje stanowisko, co do braku spełnienia pozostałych przesłanek i wskazał że nadaje odwołaniu skarżącego z dnia 22 sierpnia 2016 r. dalszy bieg przed sądem.

Na rozprawie w dniu 26 października 2016 r. wnioskodawca odwołał się również od decyzji z 26 września 2016 r., zaś organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 26 października 2016 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił odwołania od obu decyzji. Sąd ten ustalił, że J. S. urodził się (...) Pracę zawodową rozpoczął w sierpniu 1975 r. W okresie od 26 kwietnia 1977 r. do 10 kwietnia 1979 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. Od maja 1979 r. odwołujący się pracuje nieprzerwanie w (...) Sp. z o.o. w K., przy czym w okresie od 1 września do 31 października 1994 r. korzystał z urlopu wychowawczego. Wnioskodawca świadczył w wymienionej wyżej spółce pracę w warunkach szczególnych w okresie od 2 maja 1979 r. do 20 października 1991 r. na stanowisku drażacza, a w okresie od 21 października 1991 r. do 31 sierpnia 1994 r. na stanowisku mistrza ds. eksploatacji sieci i urządzeń energetycznych. Łączny okres pracy w warunkach szczególnych wynosi 15 lat i 4 miesiące.

W maju 2016 r. wnioskodawca korzystał z urlopu wypoczynkowego w dniach 23-25 maja oraz 27 maja. Dzień 26 maja 2016 r. był dniem ustawowo wolnym od pracy (święto), a dni 28 i 29 maja 2016 r. były dniami harmonogramowo wolnymi od pracy (sobota i niedziela). W dniu 30 maja 2016 r. skarżący świadczył pracę, a następnego dnia brał udział w szkoleniu. W tym samym czasie skarżący zawarł umowę o pracę na czas zastępstwa z Zakładem (...) w D.. Z przedłożonego świadectwa pracy wynika, że wnioskodawca pracował w tym zakładzie od 23 maja do 31 maja 2016 r. na stanowisku wybijacza-oczyszczacza. W dniach od 27 maja do 31 maja 2016 r. odwołujący się korzystał z 3 dni urlopu wypoczynkowego. W dniu 31 maja 2016 r. właściciel zakładu - (...) wystawił wnioskodawcy zaświadczenie dotyczące wykonywania pracy w szczególnych warunkach po 31 grudnia 2008 r. W zaświadczeniu tym wskazał, że wnioskodawca wykonywał pracę na stanowisku wybijacza-oczyszczacza, zgodnie z wykazem prac w szczególnych warunkach, pkt 5 prace bezpośrednio przy ręcznej obróbce wykańczającej odlewy: usuwanie elementów układu wlewowego, ścinanie,

szlifowanie powierzchni odlewów oraz ich malowanie na gorąco- Załącznik nr 1 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

W lipcu 2016 r. skarżący złożył w ZUS wniosek o emeryturę pomostową. Wnioskodawca legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze 40 lat, 8 miesięcy i 7 dni. (dow: akta ZUS)

Rozważając powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy odwołał się do

art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. Zgodnie z jego brzmieniem, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Sąd Okręgowy wskazał jednak, iż o prawie do emerytury pomostowej można mówić wówczas, gdy zostaną spełnione kumulatywnie wszystkie wymienione w nim przesłanki. Niespełnienie choćby jednej z nich sprawia, że nie może być mowy o przyznaniu świadczenia. Wnioskodawca nie spełnił przesłanki określonej w pkt 7 art. 4 ustawy, a mianowicie nie nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy przed wystąpieniem z wnioskiem o emeryturę pomostową. Z oświadczenia złożonego na rozprawie wynikało bowiem, że skarżący nadal pozostaje w zatrudnieniu.

W tej sytuacji należy stwierdzić, że brak jest podstaw do przyznania mu prawa do świadczenia emerytalnego, a zaskarżone decyzje należy uznać za prawidłowe. Bez znaczenia pozostaje zatem kwestia tego, czy wnioskodawca po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, czy też nie, jak twierdzi organ rentowy. (por. wyroki Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 10 września 2015 r., III AUa 911/14 i z dnia 23 stycznia 2014 r., III AUa 604/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 13 września 2012 r., III AUa 214/12).

Skoro odwołujący się nie rozwiązał stosunku pracy, to niecelowe było prowadzenie postępowania dowodowego, co do spełnienia warunku określonego w art. 4 pkt 6 ustawy, a odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. podlegały oddaleniu.

J. S. **zaskarżył** powyższy wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie apelacją w całości i zarzucił mu naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy:

1. naruszenie art. 217 § 1 k.p.c., 227 k.p.c. i 232 k.p.c. poprzez oddalenie

wniosków dowodowych z zeznań świadka oraz przesłuchania powoda pomimo iż dowody te miały istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy z uwagi na kwestionowanie przez organ ZUS w swojej decyzji rzeczywistego świadczenia pracy przez J. S. w okresie po 31 grudnia 2008r. w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy; J. S.

zobowiązał się na rozprawie, że na kolejny termin rozprawy przedłoży dla Sądu pisemne potwierdzenie rozwiązania z nim stosunku pracy;

2) naruszenie art. 267 § 3 k.p.c., 468 § 1 k.p.c., 472 k.p.c., art. 232 k.p.c. poprzez nie zobowiązanie odwołującego się do przedłożenia dokumentu potwierdzającego rozwiązanie umowy o pracę pomimo iż dowód z tego dokumentu miał ogromne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;

3) naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niedokonanie jakiegokolwiek oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w szczególności dokumentów których rzetelność organ ZUS kwestionował;

4) naruszenie art. 328§ 2 k.p.c. poprzez niepełne uzasadnienie wyroku, brak wskazania faktów które Sąd uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.

Wskutek naruszenia powyższych przepisów zdaniem skarżącego do nieważności postępowania (art. 379 pkt. 5 k.p.c.), bowiem pozbawiono stronę możliwości obrony swych praw.

Wskazując na powyższe apelacja wnosi o dopuszczenie dowodu z dokumentu załączonego do apelacji tj. świadectwa pracy odwołującego się na okoliczność, że nastąpiło rozwiązanie z nim umowy o pracę, przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadka A. W. na okoliczność, że odwołujący świadczył pracę po 31.12.2008r. w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wskazany w umowie, oraz o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania J. S. na te okoliczności.

Wskazując powyższe apelacja wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie J. S. emerytury pomostowej oraz zasądzenie na rzecz odwołującego się kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych o ile nie zostanie przedłożony spis kosztów. Z ostrożności procesowej apelacja wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ze wskazaniem przeprowadzenia dowodów wnioskowanych przez stronę już w odwołaniu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja podlegała oddalaniu

W dominującym orzecznictwie i literaturze przedmiotu przyjmuje się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie obowiązuje zasada wyartykułowana w art. 316 §1 k.p.c. orzekania według stanu rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy, lecz oceny prawidłowości i legalności decyzji dokonuje się według stanu rzeczy z chwili jej wydania, od czego z kolei dopuszcza się pewne wyjątki (por. np.: wyroki: z 10.03.1998 r, II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181, z 20.05.2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43, z 17.07.2008 r. II UK 348/07 LEX nr 447252; oraz uzasadn. uchwały 7 sędziów SN z 24.01.2007r. III UZP 4/06, OSNP 2007/15-16/226; szerzej w tym zakresie też por. M. Szymanowski: Stan rzeczy jako podstawa orzeczenia w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ; Polski Proces Cywilny, Nr 1/2017). Konsekwencją tej reguły jest to, iż spełnienie przesłanek nabycia prawa do świadczenia po dacie wydania decyzji zasadniczo nie uzasadnia zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania świadczenia. Tylko na zasadzie pewnego wyjątku od reguły niekiedy dopuszcza się przyznanie prawa po dacie decyzji, jeżeli nastąpiło oczywiste, niekwestionowane spełnienie jakiejś przesłanki (np. ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny). W orzecznictwie nie jest wykluczone przyznanie prawa do świadczenia także w przypadku, gdy tym spełnionym ostatnim warunkiem jest rozwiązanie stosunku pracy (por. wyroki SN: z 12.04.2012 r. II UK 235/11, OSNP 2013/7-8/87. z 2.08.2007 r. III UK 25/07 OSNP 2008/19-20/293, OSP 2009/4/45 ; z 10.03.1998 r. II UKN 555/97 OSNP 1999/5/181). Warunkiem jednak takiego podejścia umożliwiającego uwzględnienie nowej okoliczności w postaci rozwiązania stosunku pracy jest to, aby jej spełnienie było oczywiste, a nadto żeby była to wyłączną przyczyną wydania decyzji odmownej. Tak zaś w niniejszej sprawie nie jest.

Po pierwsze zatem stosunek pracy nie został rozwiązany nie tylko na chwilę wydania zaskarżonej decyzji, ale również na chwilę wydania zaskarżonego wyroku (26.10.2016r. k. 18), bowiem świadectwo pracy (k.33) dołączone do apelacji wskazuje, iż stosunek pracy został rozwiązany z dniem 30.11.2016r., co potwierdza ustalenie Sadu Okręgowego, iż nie został on rozwiązany na chwilę orzekania przez ten Sąd, i co rzeczywiście czyniło zbędnym badanie pozostałych przesłanek nabycia prawa do emerytury.

Po drugie przyczyną decyzji odmownej było nie tylko nierozwiązanie stosunku pracy, ale również organ rentowy zakwestionował wykonywanie po dniu 31.12.2008 r. przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach lub charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U.2015.965. ze zm.). Okoliczności tej Sąd Okręgowy wobec niespełniania koniecznej przesłanki rozwiązania stosunku pracy nie badał, uznając to w tej sytuacji za zbędne.

W sprawie zatem nie mamy do czynienia z sytuacją, w której na etapie postępowania apelacyjnego jedyną sporną przesłanką nabycia prawa do świadczenia, która została spełniona po wydaniu wyroku Sądu pierwszej instancji jest rozwiązanie stosunku pracy, gdyż istnieje dalsza istotna sporna okoliczność wykonywania pracy po dniu 31.12.2008 r. przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach lub charakterze. W świetle tego co powyżej brak jest zatem podstaw do odstąpienia od zasady orzekania według stanu rzeczy z chwili wydania decyzji, co w zasadzie przesądza o niezasadności apelacji. Zarówno bowiem decyzja jak i zaskarżony wyrok na chwilę ich wydania są trafne już z powodu nierozwiązania stosunku pracy co było jednym z warunków koniecznych nabycia prawa do emerytury pomostowej.

Nawiązując do podniesionych w apelacji zarzutów nie są można uznać ich za trafne. I tak skoro nie wykazano rozwiązania stosunku pracy na chwilę wydania decyzji, a nawet na chwilę wydania wyroku Sądu pierwszej instancji to podniesione zarzuty obraży art. 217 § 1 k.p.c., 227 k.p.c. i 232 k.p.c. art. 267 § 3 k.p.c., 468 § 1 k.p.c., 472 k.p.c., art. 232 k.p.c. są chybione, bowiem zbędnym było prowadzenie dalszego postępowania, w kontekście zakresu zastosowania art. 316 §1 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, wyżej objaśnionego. Ustalenie przez Sąd pierwszej instancji niespełnienia przesłanki rozwiązania stosunku było zatem wystarczające do rozstrzygnięcia o wniesionym odwołaniu. Apelacja potwierdza przy tym fakt, iż do rozwiązania stosunku pracy doszło dopiero po wyroku Sądu pierwszej instancji. Niezrozumiałe są w tej sytuacji dalsze zarzuty - jak zarzut obraży art. 233 §1 k.p.c., 328 §2 k.p.c., których skutkiem miało być pozbawienie obrony skarżącego. Okoliczności ustalone w sprawie, które Sąd Okręgowy przyjął za podstawę orzeczenia nawet nie były sporne, bowiem Sąd ten ustalił na chwilę zamknięcia rozprawy nierozwiązanie stosunku pracy (prawidłowo) i było to w pełni wystarczające do rozstrzygnięcia sprawy, bez potrzeby badania drugiej spornej w sprawie przesłanki. Swoje jasne stanowisko Sąd Okręgowy przedstawił w sporządzonym uzasadnieniu, zawierającym wszystkie elementy art. 328 §2 k.p.c. Skoro nie są trafne wskazane wyżej zarzuty, nie może być mowy również o pozbawianiu obrony wnioskodawcy (art. 379 pkt. 5 k.p.c.), bowiem zarzut ten opierał się wyłącznie na twierdzeniu o zasadności wspomnianych zarzutów. Analiza akt sprawy w żaden sposób nie prowadzi do konkluzji o pozbawianiu wnioskodawcy prawa do obrony ; o swoich prawach był on poucany (k.10), a nadto ustanowił w toku sprawy fachowego pełnomocnika. Trzeba też zauważyć, że już z zaskarżonej decyzji wnioskodawca wiedział jakie przesłanki należy w sprawie wykazać aby uzyskać prawo do dochodzonego świadczenia.

Z tych przyczyn apelacja jako niezasadna na zasadzie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach procesu za drugą instancji (w istocie o kosztach zastępstwa organu rentowego) orzeczono w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu na zasadzie tj. art. 98 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 poz. 1804 z zm.).

Brak procesowych możliwości dalszego rozpoznawania sprawy – przy uwzględnieniu interesu ubezpieczonego - doprowadził jednak Sąd Apelacyjny do konkluzji, iż treść apelacji umożliwia potraktowanie jej także jako nowy wniosek emerytalny podlegający przekazaniu organowi rentowemu do merytorycznego rozpoznania. Konstrukcja taka umożliwi - w razie wykazania przez wnioskodawcę swego prawa do emerytury jego realizację od złożenia wniosku (apelacji), w przeciwnym bowiem razie ewentualną datą początkowo nabycia świadczenia byłaby dopiero

miesiąc złożenia w organie rentowym kolejnego przyszłego wniosku (por. art. 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych -Dz.U. z 2016 poz. 887 j.t.) w zw. z art. 26 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U.2015.965. ze zm.). W tym stanie rzeczy żądanie przyznania emerytury zawarte w apelacji na zasadzie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. przekazano do rozpoznania organowi rentowemu jako nowy wniosek.